

Elena Ciobanu
Maria Păun

Magdalena Popescu-Marin
Zizi Ștefănescu-Goangă

**DIȚIONAR
EXPLICATIV
al
limbii române
și
ENCICLOPEDIC
de
nume proprii**

CORINT
București, 2009

Sumar

Cuvânt-înainte	7
Îndrumări pentru folosirea dicționarului	9
Transcrierea fonetică	11
Abrevieri folosite în dicționar	13
Dicționar explicativ al limbii române	15
Dicționar enciclopedic de nume proprii	857
Simboluri și abrevieri uzuale	1011
Bibliografie	1019

**Dicționar explicativ
al limbii române**

A

A¹, *a/á-uri* **1.** S.m./s.n. Prima literă din alfabetul românesc. **2.** S.m. Sunetul reprezentat de această literă. **3.** ♦ *De la a la z* = de la început până la sfârșit; totul.

A² interj. Exclamație care exprimă diverse stări sau sentimente; ah (**2**).

A³ prep. (lat. *ad*) **1.** (Marcă a infinitivului scurt) *A lucra*. **2.** (Intră în componența unor grupări prepoziționale nominale sau adverbiale) *Miroase a fum; de-a dreapta*. **3.** (Intră în componența unor substantive și adjective în asociere cu *tot*) *Atoateștiutor; atotcunoscător*.

A⁴ prep. (fr. *à*) (Intră în componența numeralelor distributive) De câte: *două monede a 5 bani*.

A⁵- (fr. *a-*) Prefix mai ales cu sens privativ, în cuvinte ca: *adogmatic, amoral*.

ABÁ, *abale* s.f. (tc. *aba*) Țesătură groasă de lână pentru confecționat haine țărănești; dimie.

ABÁC, *abace* s.n. (fr. *abaque*, lat. *abacus*) **1.** Instrument simplu de calcul, format dintr-un cadru cu vergele, pe care se pot deplasa bile (colorate). **2.** Reprezentare grafică servind la determinarea valorilor unei mărimi în funcție de valorile altor mărimi.

ABAJÚR, *abajururi* s.n. (fr. *abat-jour*) Obiect fixat pe o lampă, care poate orienta lumina dată într-o anumită direcție.

ABANDÓN, *abandonuri* s.n. (fr. *abandon*) Părăsire a obligațiilor familiale, a unui bun etc.; renunțare la un drept, la continuarea unei probe sportive etc.

ABANDONÁ, *abandonedză* vb. I (fr. *abandonner*) A părăsi pe cineva sau ceva; a renunța la ceva.

ABANDONÁT, *-Ă*, *abandonăți*, *-te* adj. (din *abandona*) Care a fost părăsit; (despre nou-născuți) părăsit de părinți.

ABANÓS, *abanoși* s.m. (tc. *abanoz*) Lemn de culoare neagră, dur și tare al unor arbori exotici cu același nume, folosit pentru realizarea unor instrumente muzicale, a unor mobile etc.; eben.

ABATÁJ, *abataje* s.n. (fr. *abattage*) **1.** Operație de extragere a minereului; locul de extracție a minereului. **2.** Doborârea arborilor. **3.** Sacrificarea animalelor în abator.

ABÁTE¹, *abați* s.m. (it. *ab[b]ate*) Superiorul unei mănăstiri catolice; titlu onorific acordat unui preot catolic; persoana cu acest titlu.

ABÁTE², *abâte* vb. III (lat. *abbattere*, fr. *abattre*) **1.** A (se) îndepărta de un drum, de la o direcție etc., (fig.) de la un model, de la o lege etc. **2.** A se opri în treacăt undeva. **3.** (Despre calamități, nenorociri) A veni pe neașteptate, cu putere. **4.** A i se năzări, a-i veni cuiva idee; a întrista, a descuraja. **5.** A doborî.

ABÁTERE, *abateri* s.f. (din *abate²*) **1.** Acțiunea de a (se) abate și rezultatul ei. **2.** Încălcare a unei dispoziții (oficiale). **3.** Diferența dintre valoarea efectivă sau valoarea-limită stabilită a unei mărimi și valoarea ei nominală; diferența dintre dimensiunea reală și cea proiectată a unei piese.

ABATÉSĂ, *abatese* s.f. (it. *abbadessa*, cf. lat. *abbatissa*) Călugăriță care conduce o mănăstire catolică.

ABATÍZĂ, *abatize* s.f. (fr. *abattis*) (Mil.) Dispozitiv de apărare realizat din copaci tăiați sau din crengi înfipite în pământ.

ABATÓR, *abatoare* s.n. (fr. *abattoir*) Clădire special amenajată în care sunt sacrificate animalele destinate consumului.

ABAȚÍE, *abații* s.f. (it. *abbazia*, cf. lat. *abbatia*) Mănăstire catolică în fruntea căreia se află un abate¹ sau o abatesă.

- ABĂTÚT**, -Ă, *abătuți*, -te adj. (fr. *abattu*, cf. *abate*²) Descurajat, deprimat, trist.
- ABCÉS**, *abcese* s.n. (fr. *abcès*) (Med.) Colectare de puroi în țesuturi, din cauze diferite.
- ABDICĂ**, *abdică* vb. I (fr. *abdiquer*, lat. *abdicare*) (Despre regi, domnitori etc.) A renunța la tron; (fig.) a renunța la ceva, a ceda.
- ABDOMEN**, *abdomene* s.n. (fr., lat. *abdomen*) (Anat.) Parte a corpului cuprinsă între torace și bazin; pân-tece, burtă.
- ABECEDĂR**, *abecedare* s.n. (lat. *abecedarium*, fr. *abécédaire*) Manual elementar pentru învățarea scrisului și a cititului; (fig.) carte cu noțiunile de bază dintr-un domeniu.
- ABERĂNT**, -Ă, *aberanți*, -te adj. (fr. *aberrant*) Care constituie o aberație, absurd.
- ABERĂȚIE**, *aberății* s.f. (fr. *aberration*, lat. *aberratio*) 1. Abatere de la normal. 2. Defecțiune a unui sistem optic din cauza căreia se obțin imagini neclare, de-formate etc. 3. Absurditate.
- ABIĂ** adv. (lat. *ad vix*) 1. Cu greu, anevoie. 2. Foarte puțin, aproape deloc. 3. De puțină vreme; îndată ce..., numai ce...; chiar atunci, tocmai. 4. Cel puțin, măcar.
- ABÍL**, -Ă, *abili*, -e adj. (fr. *habile*, lat. *habilis*) Îndem-natic, iscusit, priceput; șmecher, descurcăreț.
- ABILITĂ**, *abilitează* vb. I (germ. *habilitieren*) 1. A cali-fica o persoană pentru un post universitar; a re-cunoaște cuiva o calificare (mai ales academică). 2. A face apt pe cineva pentru executarea unui act (juridic); a împuternici.
- ABILITĂȚE**, *abilități* s.f. (fr. *habilité*, lat. *habilitas*, -*atis*) Îndemănare, pricepere, dexteritate; (la pl.) șiretlicuri.
- ABIÓȚIC**, -Ă, *abiotici*, -ce adj. (fr. *abiotique*) Lipsit de viață, neprielnic vieții.
- ABÍS**, *abisuri* s.n. (fr. *abysses*, lat. *abyssus*) Prăpastie, adânc (2).
- ABISÁL**, -Ă, *abisali*, -e adj. (fr. *abyssal*) 1. Care se află la mari adâncimi. 2. Din subconștient, al sub-conștientului.
- ABITÍR** adv. (cf. tc. *beter* „mai rău”) (Fam., pop.; numai la comparativ) Mai mult, mai bine, mai tare.
- ABJÉCT**, -Ă, *abjecti*, -te adj. (fr. *abject*, lat. *abjectus*) Demn de dispreț, josnic, netrebnic, ticălos.
- ABJÉCȚIE**, *abjecții* s.f. (fr. *abjection*, lat. *abjectio*) Faptă abjectă; josnicie, ticăloșie.
- ABJUDECĂ**, *abjudecă* vb. I (lat. *abjudicare*) A anula, a suspenda (un drept, un titlu etc.) printr-o decizie judecătorească.
- ABJURĂ**, *abjură* vb. I (fr. *abjurer*, lat. *abjurare*) A renega public o părere, o doctrină sau o credință religioasă.
- ABLATÍV**, *ablative* s.n. (fr. *ablatif*, lat. *ablativus*) (Gram.) Caz al declinării substantivului, în limba latină, marcând punctul de plecare, instrumentul, cauza etc.
- ABLĂȚIE/ABLAȚIUNE**, *ablații/ablațiuni* s.f. (fr. *ablation*, lat. *ablatio*, -*onis*) 1. (Med.) Extirpare a unui organ, a unei tumori. 2. Transportare a materialului rezultat în urma dezagregării solului, sub acțiunea vântului, a apelor etc.
- ABLAȚIUNE** s.f. v. **ablație**.
- ABNEGĂȚIE** s.f. (fr. *abnégation*) Devotament total, sacrificiu voluntar; renunțare.
- ABOLÍ**, *aboléște* vb. IV (fr. *abolir*, lat. *abolere*) A des-ființa o instituție, a anula oficial o lege, o pedeapsă etc.; a abroga.
- ABOLIȚIONÍSM** s.n. (fr. *abolitionnisme*) Doctrină din sec. al XVIII-lea care susținea desființarea sclaviei (negrilor din America).
- ABOMINÁBIL**, -Ă, *abominabili*, -e adj. (fr. *abomina-ble*, lat. *abominabilis*) Înfiorător, dezgustător, odios.
- ABONÁ**, *abonează* vb. I (fr. *abonner*) 1. (Cu determi-nări) A-și face un abonament la ceva. 2. (Fig.; fam.) A veni în mod regulat undeva.
- ABONAMÉNT**, *abonamente* s.n. (fr. *abonnement*) Contract cu plată anticipată prin care o persoană obține în mod regulat anumite servicii, publicații periodice etc.; înscris al acestui contract.
- ABORDÁ**, *abordează* vb. I (fr. *aborder*) 1. (Despre nave) A acosta; a se alătura unei alte nave bord la bord. 2. A trata, a studia o problemă; a începe o dis-cuție; a opri pe cineva pentru a i se adresa.
- ABORDÁJ**, *abordaje* s.n. (fr. *abordage*) 1. Atac al unei nave asupra alteia. 2. Ciocnire a unei nave cu un obstacol sau cu o altă navă.
- ABORIGÉN**, -Ă, *aborigeni*, -e adj., s.m. și f. (fr. *abo-rigène*) Băștinaș, autohton, indigen.
- ABRACADÁBRA** interj. (fr., it. *abracadabra*) Cuvânt considerat cu o putere magică, supranaturală.
- ABRACADABRÁNT**, -Ă, *abracadabranți*, -te adj. (fr. *abracadabrant*) Ciudat, bizar; încâlcit.
- ABRAZÍV**, -Ă, *abrazivi*, -e adj., s.n. (fr. *abrasif*) (Corp, material dur) care roade prin frecare.
- ABREVIÁ**, *abreviază* vb. I (lat., it. *abbreviare*) A pre-scurta (în scris sau în vorbire) unul sau mai multe cuvinte; a nota ceva prin simboluri sau sigle.
- ABREVIÉRE**, *abrevieri* s.f. (din *abrevia*) Acțiunea de a abrevia și rezultatul ei; cuvânt, titlu etc. prescurtat; prescurtare, simbol.

ABROGĂ, *abrogă* vb. I (lat. *abrogare*, fr. *abroger*)

A suprima, a înlătura o lege, o dispoziție oficială.

ABRÚPT, -Ă, *abrupți*, -te adj. (fr. *abrupt*, lat. *abruptus*) **1.** (Despre forme de relief) Cu pantă foarte înclinată; accidentat, prăpăstios. **2.** (Despre felul de a vorbi) Dezlânat, inegal; fără introducere.

ABRUTIZĂ, *abrutizează* vb. I (cf. fr. *abrutir*) (Despre oameni) A deveni sau a face să devină insensibil, ca o brută; a (se) îndobitoci, a (se) dezumaniza.

ABRUTIZĂNT, -Ă, *abrutizanți*, -te adj. (fr. *abrutisant*) Care abrutizează, care îndobitoceste.

ABSCISĂ, *abscise* s.f. (fr. *abscisse*, lat. *abscissa*) (Mat.) **1.** Simbol indicând lungimea și sensul segmentului dintre un punct fix al unei drepte și un punct dat de pe ea. **2.** Una dintre coordonatele carteziene care servește la stabilirea poziției unui punct în plan sau în spațiu.

ABSCÓNS, -Ă, *absconși*, -se adj. (fr. *abscons*, lat. *absconsus*) Greu de înțeles; ascuns, obscur.

ABSÉNT, -Ă, *absenți*, -te adj. (fr. *absent*, lat. *absens*, -ntis) **1.** Care lipsește. **2.** Distrat, neatent.

ABSENTEĂ, *absentează* vb. I (fr. [s']*absenter*, lat. *absentare*) (Despre oameni) A lipsi (momentan) dintr-un loc unde ar fi trebuit să se afle, a nu fi de față.

ABSENTEÍSM s.n. (fr. *absentéisme*) **1.** Absență îndelungată a proprietarului unui teren agricol pe care îl exploatează prin intermediari. **2.** Atitudine a unui cetățean constând în neparticiparea la îndeplinirea obligațiilor politice, sociale etc.

ABSÉNȚĂ, *absențe* s.f. (fr. *absence*, lat. *absentia*) **1.** Lipsă a unui obiect sau a unei ființe dintr-un loc unde ar trebui să se afle; semn cu care se notează (pe o listă, în catalog etc.) această lipsă. **2.** (Fig.) Neatenție, îndiferență a cuiva.

ABSÍDĂ, *abside* s.f. (fr. *abside*, lat. *absida*) Nișă semicirculară sau poligonală care închidea nava centrală a unei bazilici romane; încăpere destinată altarului, în bisericile creștine.

ABSÍNT, (2) *absinturi* s.n. (fr. *absinthe*) **1.** (Bot.) Plantă aromatică și amară care conține o esență tonică. **2.** Băutură alcoolică tare, verde, cu gust amar, preparată din absint (1) sau pelin, din chimen și din alte plante aromatice.

ABSOLÚT, -Ă, *absoluți*, -te (lat. *absolutus*, fr. *absolu*) **1.** Adj. Necondiționat, desăvârșit, perfect, complet, suveran, suprem; (adverbial) exact, întocmai, foarte, cu desăvârșire. **2.** S.n. Ceea ce există veșnic, în orice condiții, infinit.

ABSOLUTÍSM s.n. (fr. *absolutisme*) Sistem politic în care suveranul (împărat, rege) are, prin lege, puteri nelimitate; autocrație.

ABSOLUTIZĂ, *absolutizează* vb. I (*absolut* + -iza)

A atribui o valoare absolută unui fapt, unei idei etc.

ABSOLVÉNT, -Ă, *absolvenți*, -te s.m. și f. (germ. *Absolvent*, lat. *absolvens*, -ntis) Persoană care a terminat o școală, un curs etc.

ABSOLVÍ, *absolvă* vb. IV (germ. *absolvieren*, lat. *absolvere*) **1.** A termina un an școlar, un curs, o școală sau o facultate. **2.** A ierta un acuzat de pedeapsă.

ABSORBĂNT, -Ă, *absorbanti*, -te adj., s.n. (fr. *absorbant*) (Substanță sau obiect) care absoarbe (lichide sau vapori).

ABSORBÍ, *absoarbe* vb. IV (fr. *absorber*, cf. *sorbi*)

1. A suge, a înghiți, a reține, a se îmbiba de ceva.

2. A preocupa intens, a captiva.

ABSORBȚIE, *absorbții* s.f. (fr. *absorption*, lat. *absortio*, -onis) Încorporare a unui fluid într-un corp solid sau lichid; diminuare a energiei unei radiații care trece printr-un corp.

ABSTENȚIONÍSM s.n. (fr. *abstentionisme*) Atitudine care constă în refuzul demonstrativ de a exercita dreptul de vot.

ABSTINÉNT, -Ă, *abstinenți*, -te s.m. și f. (fr. *abstinent*, lat. *abstinens*, -ntis) Persoană care își impune restricții (alimentare, sexuale etc.).

ABSTINÉNȚĂ, *abstinențe* s.f. (fr. *abstinence*, lat. *abstinentia*) Restricție impusă în ce privește consumul exagerat sau unele necesități fiziologice.

ABSTRÁCT, -Ă, *abstracti*, -te (lat. *abstractus*, germ. *abstrakt*, fr. *abstrait*) **1.** Adj. Care este considerat independent, detașat de obiecte și de fenomene sau de relațiile stabilite de acestea în realitate. **2.** Adj. Gândit la modul general, teoretic, greu de înțeles; care nu reprezintă realitatea concretă. **3.** S.n. Cuvânt cu sens abstract (1). **4.** • *Artă abstractă* = abstracționism.

ABSTRACTIZÁRE, *abstractizări* s.f. (de la *abstractiza*) Operație a gândirii prin care se rețin datele fundamentale, generale ale obiectelor și fenomenelor supuse cercetării; trecere de la concret la abstract.

ABSTRÁȚIE/ABSTRAȚIUNE, *abstracții/abstracțiuni* s.f. (fr. *abstraction*, lat. *abstractio*, -onis)

1. Abstractizare; rezultat al procesului de abstractizare. **2.** ♦ *A face abstracție (de ceva)* = a nesocoti, a nu ține seamă (de ceva).

ABSTRAȚIONÍSM s.n. (fr. *abstractionnisme*) Curent în artele plastice europene care elimină orice referire la realitățile exterioare, redând ideile și sentimentele prin pete de culoare sau prin figuri geometrice; artă abstractă (sau nonfigurativă).

ABSTRAȚIUNE s.f. v. **abstracție**.

ABSÚRD, -Ă, *absurzi*, -de (fr. *absurde*, lat. *absurdus*)

1. Adj. Care contrazice logica normală și bunul-simț; ilogic. 2. S.n. Ceea ce este absurd (1). 3. ♦ *Prin absurd* = admitând imposibilul.

ABSURDITĂTE, *absurdități* s.f. (fr. *absurdité*, lat. *absurditas*, -atis) Însușirea de a fi absurd; lucru, concepție absurdă; lipsă de logică; ineptie.

ABȚIBIL, *abțibilduri* s.n. (germ. *Abziehbild*) Imagine în culori imprimată pe o peliculă aderentă, care se dezlipește de pe o hârtie și se aplică pe o altă suprafață; (fig.; la pl.) nimicuri, șmecherii.

ABȚINE, *se abține* vb. III (fr. [s']*abstenir*, cf. *ține*) A se stăpâni, a se reține; a nu se pronunța.

ABÚLIC, -Ă, *abulici*, -ce adj., s.m. și f. (fr. *aboulique*) (Persoană) care suferă de abulie.

ABULIE, *abulii* s.f. (fr. *aboulie*) (Med.) Lipsă de voință, nehotărâre etc. manifestate în anumite boli psihice.

ABUNDĂ, *abundă* vb. I (fr. *abonder*, lat. *abundare*) A fi din belșug; a prisosi.

ABUNDÉNT, -Ă, *abundenți*, -te adj. (fr. *abondant*, lat. *abundans*, -ntis) Care este în cantitate mare; bogat, îndestulător.

ABUNDÉNȚĂ s.f. (fr. *abondance*, lat. *abundantia*) 1. Cantitate mare, belșug, bogăție. 2. ♦ *Din abundență* = mult; destul.

ĂBUR, *aburi* s.m. (cf. alb. *avull*) 1. Vapori de apă. 2. Ceață rară. 3. Suflare ușoară (de vânt), adiere, boare.

ABURÍ, *aburește* vb. IV (*abur* + -i) 1. A (se) acoperi cu aburi (1). 2. A scoate, a produce aburi (1).

ABÚZ, *abuzuri* s.n. (fr. *abus*, lat. *abusus*) 1. Ilegalitate. 2. Exces. 3. ♦ *Prin abuz* = abuziv, excesiv. ♦ *Abuz de putere* = depășire a atribuțiilor legale. *Abuz de încredere* = însușire ilegală a unui bun încredințat spre păstrare sau folosire.

ABUZĂ, *abuzează* vb. I (fr. *abuser*) 1. A întrebuița ceva fără măsură, în mod exagerat. 2. A săvârși fapte ilegale, profitând de o situație, de un titlu, de putere sau de credulitatea cuiva.

ABUZÍV, -Ă, *abuzivi*, -e adj. (fr. *abusif*, lat. *abusivus*) 1. Care este contrar regulilor, legilor; arbitrar, ilegal. 2. Exagerat, excesiv.

AC, *ace* s.n. (lat. *acus*) 1. Mică ustensilă subțire de metal (care servește la cusut). 2. Obiecte asemănătoare cu un ac (1): *ac de siguranță*; *ac de păr*. 3. Indicator la unele aparate: *acul busolei*. 4. Organ de apărare și de atac al unor animale: *acul albinei*. 5. Frunză îngustă, ca un ac (1), caracteristică rășinoaselor, coniferelor. 6. ♦ *A avea* (sau *a găsi*) *ac de cojocul (cuiva)* = a pedepsi (pe cineva). *A călca* (sau *a umbla*)

ca pe ace = a merge cu atenție. *A scăpa ca prin urechile acului* = a scăpa cu greu. *Nici cât un vârful de ac* = foarte mic, foarte puțin. *A căuta acul în carul cu fân* = a face o muncă inutilă.

ACÁCIE, *acacii* s.f. (fr. *acacia*) (Bot.) Plantă tropicală cu flori galbene, albe, parfumate, cu lemn tare și ramuri spinoase, originară din America de Nord, folosită în industria parfumurilor, la prepararea unor cleiuri etc.

ACADEĂ, *acadele* s.f. (tc. *akede*) Bomboană preparată din zahăr topit.

ACADÉMIC, -Ă, *academici*, -ce adj. (fr. *académique*, lat. *academicus*) 1. Propriu unei academii; distins, elevat. 2. Convențional.

ACADEMICIÁN, -Ă, *academicieni*, -e s.m. și f. (fr. *académicien*) Membru al unei academii.

ACADEMIE, *academii* s.f. (fr. *académie*, lat. *academia*) 1. Instituție care îi reunește pe cei mai de seamă oameni de știință, artă și cultură, având ca scop recunoașterea, promovarea și stimularea valorilor intelectuale și a rezultatelor cercetărilor științifice. 2. Instituție de învățământ superior.

ACADEMÍSM s.n. (fr. *académisme*) 1. Imitare servilă a artei Antichității sau a Renașterii. 2. Comportare formală, rigidă, rece.

ACAJÚ, (1) *acaju* (fr. *acajou*) 1. S.m. (Bot.) Arbore tropical cu lemn de culoare roșiatică, mahon; lemnul acestui arbore. 2. Adj. invar., s.n. (Culoare) maro-roșcat.

ACALMIE s.f. (fr. *accalmie*) Potolire temporară a vântului sau a valurilor; răstimp de liniște într-o sau după o perioadă agitată.

ACÁNTĂ, *acante* s.f. (fr. *acanthé*, lat. *acanthus*) 1. (Bot.) Plantă erbacee decorativă cu frunze mari și cu flori albe sau trandafirii, în formă de spic. 2. Ornament arhitectonic care imită frunza acestei plante, folosit la decorarea capitelului corintic.

ACAPARĂ, *acaparează* vb. I (fr. *accaparer*) 1. A acumula bunuri pe căi necinstite, în scopul înavușirii. 2. A pune stăpânire pe ceva. 3. ♦ *A acapara o discuție* = a monopoliza o discuție.

ACAPARATÓR, -OÁRE, *acaparatori*, -oare adj., s.m. și f. (*acaparator* + -tor) (Persoană) care acaparează ceva.

A CAPPÉLLA loc. adv., loc. adj. (it. *a cappella*) (Muz.; despre formații corale) Fără acompaniament instrumental.

ACÁR, *acari* s.m. (*ac* + -ar) Muncitor feroviar care manevrează acele de macaz; macagiu.

ACÁSĂ adv. (*a*³ + *casă*) 1. În sau spre casa în care locuiește; (fig.) loc natal, patrie. 2. ♦ *Așa* (sau *acum*)

mai vii de-acasă = (acum) este clar, plauzibil etc.
Cei de-acasă = rudele.

ACATÍST/ACÁTIST, *acatiste* s.n. (sl. *akatištī*)

1. Imn, slujbă, în biserica ortodoxă, în cinstea Fecioarei Maria, a unor sfinți. **2.** Listă de nume de persoane pentru care se roagă preotul, în biserică. **3.** ♦ *A da acatiste* = a cere preotului să spună anumite rugăciuni pentru realizarea unei dorințe.

ACCÉDE, *accéde* vb. III (fr. *accéder*, lat. *accedere*)

A avea acces (**1**) la ceva, a ajunge, a pătrunde undeva; (fig.) a parveni.

ACCELERÁ, *accelerează* vb. I (fr. *accélérer*, lat. *accelerare*)

1. A urgenta, a grăbi o mișcare, o acțiune. **2.** A mări viteza unei mașini, a unui avion etc.

ACCELERÁT, *-Ă, accelerați, -te* (de la *accelerá*)

1. Adj. Care se face din ce în ce mai repede; care are o frecvență mai mare decât cea normală. **2.** S.n. Tren cu viteză mai mare decât a personalului, care oprește numai în anumite gări.

ACCELERATÓR, *-OÁRE, acceleratori, -oare* (fr. *accélérateur*)

1. Adj. Care accelerează. **2.** S.n. Mecanism, instalație pentru accelerare (a turajilor unui motor, a depunerii de particule etc.). **3.** S.m., adj. (Substanță) care mărește viteza unei reacții sau a unui proces.

ACCÉNT, *accente* s.n. (fr. *accent*, lat. *accentus*)

1. Pronunțare intensă a unui cuvânt sau a unei silabe; reliefare a unui sunet muzical. **2.** Semn grafic indicând accentul (**1**) sau o particularitate de pronunție. **3.** Fel specific de a pronunța cuvintele într-un idiom. **4.** ♦ *A pune accentul pe „a”* (sau *pe ceva*) = a scoate (ceva) în relief.

ACCENTUÁ, *accentuează* vb. I (fr. *accentuer*)

1. A marca prin accent (**2**) ceva; (fig.) a reliefa. **2.** (Fig.) A se intensifica.

ACCÉPT s.n. (germ. *Akzept*, lat. *acceptus*) **1.** Consimțământ scris pe o poliță prin care cineva se obligă să achite beneficiarului, la scadență, suma de bani din poliță. **2.** Încuviințare.

ACCEPTÁ, *acceptă* vb. I (fr. *accepter*, lat. *acceptare*)

A fi de acord, a consimți; a aproba, a tolera.

ACCEPTÁBIL, *-Ă, acceptabili, -e* adj. (fr. *acceptable*, lat. *acceptabilis*)

Care poate fi acceptat; admisibil, satisfăcător.

ACCÉPTIE, *accepții* s.f. (fr. *acception*, lat. *acceptio*, *-onis*)

Înțeles, sens, semnificație.

ACCÉS, *accese* s.n. (fr. *accès*, lat. *accessus*)

1. Posibilitate de pătrundere, de intrare undeva sau la cineva. **2.** Manifestare bruscă (repetabilă la intervale regulate) a unei boli, a unei stări sufletești.

ACCESÁ, *accesează* vb. I (engl. *access*) (Inform.)

A intra într-o rețea, într-un program de calculator.

ACCESÍBIL, *-Ă, accesibili, -e* adj. (fr. *accessible*, lat. *accessibilis*)

La care se poate ajunge ușor; care se poate înțelege ușor.

ACCESÓRIU, *-IE, accesorii* adj., s.n. (fr. *accessoire*, lat. *accessorius*)

(Piesă, obiect etc.) secundar, complementar, incidental într-un ansamblu tehnic, la îmbrăcăminte etc.

ACCIDÉNT, (**1, 2**) *accidente*, (**3**) *accidenți* (fr. *accident*, lat. *accidens*, *-ntis*)

1. S.n. Eveniment neprevăzut soldat cu pagube și nenorociri. **2.** S.n. Neregularitate a unui teren. **3.** S.m. (Muz.) Semn care alterează intonația unei note.

ACCIDENTÁ, *accidentează* vb. I (*accident + -a*)

A suferi un accident (**1**).

ACCIDENTÁL, *-Ă, accidentali, -e* adj. (fr. *accidentel*)

Care apare întâmplător; incidental, secundar, neesențial.

ACCIDENTÁT, *-Ă, accidentați, -te* (de la *accidentá*, cf. fr. *accidenté*)

1. S.m. și f., adj. (Persoană) care a suferit un accident (**1**). **2.** Adj. (Despre un teren, un drum etc.) Care prezintă neregularități.

ACCIDÉNTĂ, *accidente* s.f. (germ. *Akzidenz*)

Lucrare tipografică de tip special (cărți de vizită, invitații, programe, afișe etc.), care folosește în mod variat literele, ornamentele etc., în scopul realizării unor efecte grafice deosebite.

ACCÍZĂ, *accize* s.f. (fr. *accise*)

Impozit, taxă percepută de stat asupra bunurilor de consum.

ACEFÁL, *-Ă, acefali, -e* adj. (fr. *acéphale*)

(Despre animale inferioare) Fără cap.

ACÉL, **ACEÁ**, *acei, acele* adj. pron. (lat. **ecce-illu, ecce-illa*)

(Întotdeauna antepus; indică faptul că referentul denumit de substantivul regent se află la o distanță relativ mare față de vorbitor) *Acel moș; acea grădină.*

ACÉLA, **ACÉEA**, *aceia, acelea* (lat. **ecce-illu, ecce-illa*)

1. Pron. dem. (Indică un referent aflat relativ departe de vorbitor) *Aceia sunt toți frații mei.* **2.** Adj. pron. (Întotdeauna postpus) *Acel, aceea: băiatul acela politicos; fântâna aceea.* **3.** ♦ *De aceea* = din această cauză.

ACÉLAȘI, **ACÉEAȘI**, *aceiași, aceleași* pron. dem., adj. pron. (*acela + -și*)

(Care este) tot acela, chiar acela; (care este) tot la fel ca mai înainte. *Este același om plăcut dintotdeauna.*

ÁCERĂ, *acere* s.f. (lat. *aquila*) (Zool.; reg.) Acvilă.

ACÉRB, *-Ă, acerbi, -e* adj. (fr. *acerbe*, lat. *acerbus*)

Necruțător, agresiv, aspru, sarcastic.

- ACÉST, ACEĂSTĂ**, *acești, aceste* adj. pron. (lat. **ecce-istu, ecce-ista*) **1.** (Întotdeauna antepus; indică faptul că referentul denumit de substantivul regent se află la o distanță mică de vorbitor) *Acest copil desenează frumos. Am mai întâlnit-o pe această elevă.* **2.** (Substantivul regent se referă la o perioadă) Care este în curs, curent, prezent; apropiat în viitor: *această vară; acești ani.*
- ACÉSTA, ACEĂSTA**, *aceștia, acestea* (lat. **ecce-istu, ecce-ista*) **1.** Pron. dem. (Indică un referent aflat aproape de vorbitor) *Aceasta este surpriza mea.* **2.** Adj. pron. (Întotdeauna postpus; indică faptul că referentul denumit de substantivul regent se află la distanță mică de vorbitor) *Drumul acesta; solista aceasta.* **3.** ♦ *Cu toate acestea = totuși. Pentru aceasta = din această cauză.*
- ACETÁT**, *acetați* s.m. (fr. *acétate*) (Chim.) Sare sau ester al acidului acetic.
- ACÉTIC**, *-Ă, acetici, -ce* adj. (fr. *acétique*) **1.** Cu gust și miros de oțet. **2.** • *Acid acetic* = acid organic obținut din alcool etilic sau sintetic, incolor, cu miros înțepător, întrebuințat în alimentație, în industria farmaceutică etc.
- ACETÍL**, *acetili* s.m. (fr. *acétyle*) (Chim.) Radical organic monovalent, derivat de la acidul acetic.
- ACETILÉNĂ** s.f. (fr. *acétylène*) (Chim.) Gaz incolor, explozibil, cu miros de usturoi, otrăvitor în cantitate mare, cu numeroase utilizări.
- ACETOFÁN** s.n. (fr. *acétophane*) Folie transparentă întrebuințată ca suport în realizarea desenelor animate.
- ACETÓNĂ** s.f. (fr. *acétone*) (Chim.) Lichid volatil, incolor, inflamabil, folosit ca solvent.
- ACHITĂ**, *achită* vb. I (fr. *acquitter*) **1.** A declara juridic nevinovăția cuiva. **2.** A(-și) îndeplini, a(-și) plăti o datorie (materială sau morală). **3.** A omori. **4.** ♦ *A se achita (de ceva)* = a duce un lucru la bun sfârșit.
- ACHIZIȚIE**, *achiziții* s.f. (fr. *acquisition*, lat. *acquisitio, -onis*) Procurare (avantajoasă) a unui bun; bunul obținut.
- ACHIZIȚIONĂ**, *achiziționează* vb. I (*achiziție + -ona*) A cumpăra pe bază de contract; a procura obiecte (rare).
- ACÍCLIC**, *-Ă, aciclici, -ce* adj. (fr. *acyclique*) **1.** (Bot.; despre flori) Cu organele așezate în spirală. **2.** (Despre substanțe chimice) Care nu conține atomi legați în ciclu.
- ACÍD**, *-Ă, acizi, -de* (fr. *acide*, lat. *acidus*) **1.** S.m. Substanță chimică acră la gust, cu miros înțepător, care reacționează înroșind hârtia de turnesol.
- 2.** Adj. Cu proprietăți de acid (**1**); (fig.) aspru, usturător, sarcastic.
- ACIDITĂTE** s.f. (fr. *acidité*, lat. *aciditas, -atis*) Calitatea de a fi acid; gust acid.
- ACIDULĂ**, *acidulează* vb. I (fr. *aciduler*) A amesteca un lichid cu un acid; a acri ușor.
- ACIUĂ**, *se aciuiează* vb. I (lat. **accubiliare*) (Pop.) A se adăposti, a se pripăși, a se opoși.
- ACLAMĂ**, *aclămă* vb. I (fr. *acclamer*, lat. *acclamare*) A manifesta entuziasm față de cineva sau de ceva prin aplauze, urale și exclamații; a ovaționa.
- ACLAMĂȚIE**, *aclamații* s.f. (fr. *acclamation*, lat. *acclamatio*) (Mai ales la pl.) Strigăte și aplauze de simpatie; ovații.
- ACLIMATIZĂ**, *aclimatizează* vb. I (germ. *akklimatisieren*) A (se) adapta, a (se) acomoda, a (se) deprinde cu noi condiții de viață.
- ACNÉE** s.f. (fr. *acné*) (Med.) Boală de piele manifestată prin apariția, mai ales pe față, a unor coșuri, a unor puncte negre etc. (care supurează).
- ACOLĂDĂ**, *acolade* s.f. (fr. *accolade*) **1.** Semn grafic folosit pentru a reuni mai multe rânduri, coloane, cuvinte, formule etc. **2.** Gesturi și manifestări ceremoniale în anumite ocazii festive din Evul Mediu. **3.** Arc decorativ constituit din două curbe simetrice, de forma unui unghi ascuțit.
- ACOLÍT**, *-Ă, acoliți, -te* (fr. *acolyte*) **1.** S.m. și f. Persoană care ajută pe cineva; părtaș, complice. **2.** S.m. Slujitor de rang inferior din clerul catolic.
- ACÓLO** adv. (lat. *eccum-[i]lloc*) **1.** În acel loc (relativ) îndepărtat; în alt loc. **2.** ♦ *Ce ai acolo?* = ce ai la tine? *Ce faci acolo?* = cu ce te ocupi momentan? *Fugi de-acolo!* = da de unde! nici gând, nici poveste!
- ACOMODĂ**, *se acomodează* vb. I (fr. *accommoder*, lat. *accommodare*) A se obișnui, a se adapta; a se împăca, a se învoi.
- ACOMPANIĂ**, *acompaniază* vb. I (fr. *accompagner*) **1.** A cânta împreună cu cineva. **2.** A întovărăși, a însoți; a fi alături de cineva.
- ACÓNT/ACÓNTO**, *aconturi/acontouri* s.n. (it. *acconto*, fr. *acompte*) Plată parțială anticipată (ca garanție); arvună; avans.
- ACONTĂ**, *acontează* vb. I (*acont + -a*) A plăti un acont; a arvuni.
- ACÓNTO** s.n. v. **acont.**
- ACOPERĂMÂNT**, *acoperăminte* s.n. (*acoperi + -ământ*) Partea care acoperă; acoperiș.
- ACOPERÍ**, *acóperă* vb. IV (lat. *acco[o]perire*) **1.** A pune ceva deasupra unui obiect sau deasupra unei ființe. **2.** A aplica un strat de material pe toată